

ALİ MÜMTAZ AROLAT'S *DALGALARLA BERABER* POEM ANALYSIS

Ülkü Kübra CİHANKER*

Fikret USLUCAN**

*Doktora Öğrencisi, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
ulkukubrakologlu@hotmail.com, orcid id: 0000-0003-4144-1761

**Dr. Öğr. Üyesi, Giresun Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü, f_uslucan@hotmail.com,
orcid id: 0000-0002-7163-0531

Received Date: 18.05.2024 Revised Date: 23.06.2024 Accepted Date:05.07.2024

Copyright © 2024 Ülkü Kübra CİHANKER, Fikret USLUCAN. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyze Ali Mümtaz Arolat's poem *Dalgalarla Beraber* published on *Dergâh* magazine in 1921 and to reveal the imaginative meaning of the sea. The classical poetry analysis technique was applied through the study. Consisting of five separate parts, each part of this river poem has been evaluated independently, in the conclusion part a general judgment has been reached. The theme of the poem dedicated to *Hasan Râsim Us*, one of the writers of *Dergâh* magazine, is the sea. His allegation is that the sea assumes a reflective function like a mirror to humans and vice versa. With which emotional state and thought one approaches to the sea, it responds to humanbeings likewise. Moreover, the sea has the power to exaggerate these feelings and thoughts with its majesty. The person who chooses to take this as an advantage uses the sea as a means of revenge in the moment of anger. Thus he experiences catharsis and is purified by getting rid of the negativity that alienates his soul from himself. Arolat associates the sea with the inner world of a person, with its boundless view and unreachable depth. In the poem, the sea serves as a mirror, a lens and a means of revenge that enables one to make sense of his feelings and thoughts and thus to take control of his life.

Keywords: Poetry, Sea, Ali Mümtaz Arolat, Alienation, Catharsis

ALİ MÜMTAZ AROLAT'IN *DALGALARLA BERABER* ŞİİRİNİN ÇÖZÜMLENMESİ¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Ali Mümtaz Arolat'ın 1921'de *Dergâh* dergisinde yayımlanan *Dalgalarla Beraber* şiirini anlaşılır kılmak ve denizin imgesel anlamını ortaya çıkarmaktır. Tahlil, klasik şiir çözümleme tekniği ile yapılmıştır. Beş ayrı parçadan oluşan nehir şiirin her bir parçası müstakil olarak değerlendirilmiş, sonuç kısmında ise genel yargıya varılmıştır. *Dergâh* dergisi yazar kadrosundan Hasan Râsim Us'a ithaf edilen şiirin izleği, denizdir. Şairin iddiası denizin insana, insanın da denize ayna gibi yansıtıcı bir işlev üstlendiği yönündedir. Denize hangi duygu durumu ve düşünceyle yaklaşırsa deniz o şekilde insanoğluna cevap verir. Ayrıca deniz azametiyle bu duygu ve düşünceleri abartma kudretine de sahiptir. Bundan yararlanmayı tercih eden kişi, öfke anında denizi bir intikam aracı olarak kullanır. Böylelikle katarsis yaşar ve ruhunu kendisine yabancılaştıran olumsuzluktan kurtularak arınır. Arolat, uçsuz bucaksız görüntüsü ve ulaşılamaz derinliğiyle denizi, insanın iç âlemiyle özdeşleştirir. Şiirde deniz, kişinin duygu ve düşüncelerini anlamlandırmayı ve böylelikle hayatının kontrolünü ele almayı sağlayan bir ayna, bir mercekle ve bir intikam aracı görevindedir.

Anahtar Kelimeler: Şiir, Deniz, Ali Mümtaz Arolat, Tahlil, Katarsis

¹ Bu makale, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı doktora programında hazırlanmakta olan *Türk Şiirinde Deniz (1923-1940)* adlı tezden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Türklerin, etrafı dağlarla çevrili Orta Asya'yı yurt edindiğinden beri deniz, edebiyatımızda işlenegelmiştir. Yaradılış destanında her şeyden önce suyun olması ve Tanrı'nın bir kuğu gibi bu suda süzülmesi (Ögel, 2010), Oğuz Kağan Destanı'nda "*Daha deniz, daha ırmak / Güneş bayrak olsun gök çadır*" biçiminde günümüz Türkçesine aktarılabilir "*dakı daluy, dakı müren, / kün duğ bol-ğıl, kök kurıkan,*" (Bang & Rahmeti, 1936: 16) cümlesi buna işaret eder. Ahmet Hamdi Tanpınar, bu konuya Divân edebiyatı bağlamında yaklaşarak şairlerin deniz temasını zahitlik ve rindlik olmak üzere iki anlayışta ele aldığını ima eder (Tanpınar, 2014: 312). Denizin, verilen eserlerde gerçekçi bir bakış açısıyla yansıtılmayıp rahatsız olur. Ona göre; şairler denizi hep metaforik yönden değerlendirmiş, mecazî anlamda kullanmıştır. Ancak Hanife Koncu, Klasik Türk Edebiyatı'nda "Gemi, Gemici ve Gemiyle İlgili Unsurlar Etrafında Oluşan Anlam İlgileri" adlı çalışmada, gemilerin denize indirilişi hakkında şiirleri delil sunarak (Akt. Çonoğlu, 2008: 305) bunun tam aksi yönde olduğunu gösterir. Kolcu ise Klasik Türk edebiyatında deniz şiirlerinin yazılmadığını; fakat onun "*büyüklik, genişlik, sonsuzluk, derinlik, bolluk gibi anlamlar*" ile kullanıldığını dile getirir (Kolcu, 2008: 297). Tasavvufî edebiyatta deniz vahdeti, dalgalar ise kesreti temsil eder (Pala, 2002: 121). Yani deniz, Allah'ın bir ve tek olduğunu; dalgalar da O'na sayısız şekilde ulaşabileceğini sembolize eder.

Yeni Türk Edebiyatında denize konu, imge, tema ve mekân bakımından önceki dönemlere göre daha fazla rastlanır. Ahmet Mithat Efendi'nin Monte Kristo Kontu'ndan esinlenerek yazdığı korsanlıkla ilgili romanları, Servet-i Fünûncuların Yeni Zelanda hayali buna birer örnektir. Tanpınar ise Yahya Kemal'i Türk edebiyatının "*biricik*" deniz şairi ilan eder (Tanpınar, 2014: 327); zira o, "*Türk şiirine denizi getirerek sonsuzluğu ruhumuzun bir aynası yapan ilk şairimiz*" dir (Tanpınar, 2014: 312). Bu, Yahya Kemal'in neredeyse kusursuz bir şair olmasından kaynaklanır. Şiir işçisi olan Beyatlı anlık ilhamlarla kalem oynatmaz. Bir felsefî zemin hazırladıktan sonra bütün hassaları dikkate alarak bir kuyumcu, bir orkestra şefi ve âşık titizliğinde eserini hazırlar; çünkü onun şiiri göze, kulağa ve gönle hitap eder. Yahya Kemal dışında denizi gerçek manada ele alıp insanın halet-i ruhiyesinin bir yansıması olarak algılayan Halit Fahri Ozansoy, Sabri Esat Siyavuşgil, Necip Fazıl Kısakürek, Ömer Bedrettin Uşaklı, Cahit Sıtkı Tarancı ve Ali Mümtaz Arolat sayılabilir. Bunun dışında birçok Cumhuriyet dönemi Türk şairi deniz şiirinde kullanmış; fakat bütüne yayamamış, deniz kuvvetsiz bir imge olarak kalmıştır.

2. ALİ MÜMTAZ AROLAT VE DALGALARLA BERABER ŞİİRİNİN TAHLİLİ

Şiirlerini hece vezniyle kaleme alan Ali Mümtaz Arolat, Millî Edebiyat dönemi şairlerinden olmasına rağmen edebî üslûbunda Fransız sembolistlerinin, Yahya Kemal'in ve Ahmet Haşim'in özellikle de Saf Şiir anlayışının etkisinde kalmıştır. Sanat için sanat görüşünü benimseyerek dönemin siyasi, sosyal konularından uzak, bireysel temaları işlemiştir. İnci Enginün, şairi "*Bir Gemi Yelken Açtı ile Cumhuriyet devrinde bazen romantik bir şekilde bürünen memleketçi şiir cereyanının yanı sıra, onun kadar değilse bile oldukça mühim bir yer tutan "imajist ve sembolist akımın tesirinde"* (Enginün, 2014: 76) şeklinde tanımlar. Doğrusu şiirleri gerek biçim gerekse içerik bakımından Milli Edebiyat döneminin özelliklerini yansıtmaz.

İlk şiirlerini 1918 yılında dönemin edebiyat dergilerinde yayımlar (Tüzer, 2002: 13). İlk şiir kitabını ise 1926 yılında Bir Gemi Yelken Açtı ismiyle çıkarır ve 1942'den sonra hiç şiir yazmaz (Arolat, t.y.). Bununla birlikte 1960 tarihli ikinci kitabı Hayâl İkliminden Dönen Diyor Ki'de yer alan şiirlerin çoğu 1926'da Millî Mecmua'da yayımlanmıştır (Tüzer, 2002: 127). Ayrıca şairin hiç yayımlanmamış şiirleri de vardır (Tüzer, 2002: iv). Bunlar, Tüzer'in yüksek lisans tezinde olduğu gibi (Tüzer, 2002: 137-148), Hüzün Giymiş Şen Kadın başlığı altında Bütün Şiirler kitabında da (Arolat, t.y.) mevcuttur.

Dergâh dergisinin yazar kadrosundaki gazeteci yazar (Karadişoğulları, 2010: 222) Hasan Râsim Us'a ithaf edilen ve birbirine eklenmiş beş ayrı şiirden oluşan Dalgalarla Beraber, şairin bir nehir şiiridir, denilebilir. İlk defa Dergâh dergisinin on birinci sayısında "20 Eylül 1921" tarihinde yayımlanmış (Tüzer, 2002: 132), daha sonra Arolat, şiiri Bir Gemi Yelken Açtı adlı kitabına dâhil etmiştir.

Dalgalarla Beraber, biçimsel olarak beyit, bent, yer yer tek mısralar ile serbest tarzda, içerik olarak ise şairin iç dünyasındaki bunalımların deniz aracılığıyla aktarıldığı bireysel bir şiirdir. Ahmet Haşim'in "... dış âleme ait gözlemlerinin iç âlemde yarattıkları izlenimleri aksettirmesi" (Akyüz, 2015: 157) gibi Arolat da deniz aracılığıyla iç âleminin sıkıntılarını dışa vurmaya çalışır. Fakat Haşim'in sanatındaki anlam derinliğini yakalayamaz ve "...kendi içine kapalı, pasif, dış âlemi sadece gözleriyle veya hayâli ile yaşayan bir tip" (Kaplân, 1990: 35) olarak görülür. Nitekim eserin, deniz karşısında Ali Mümtaz Arolat'ın iç ve dış monologlarından oluşması bunu tasdikler.

"DALGALARLA BERABER

BAŞLANGIÇ

Gözlerini kapa, denizi dinle!

Eğer inliyorsa beraber inle

Ve yalvarıyorsa birlikte yalvar,

Eğer gülüyorsa, durma, gül sen de.

Sanma dalgalarda hisli bir rûh var:

Inleyen de senin gönlün, gülen de..." (Arolat, 2012: 101).

Başlangıç adlı kısa bölümde, deniz-severlere ve Hasan Râsim'e nasihatler verilerek şartlı cümlelerle isteklerde bulunulur. Deniz, gözler kapalı bir şekilde dinlenmelidir. Hatta eğer inliyor, yalvarıyor ve gülüyorsa aynı şeyi deniz-severler de yapmalıdır. Ancak onun farklı bir varlık olduğu unutulmamalıdır; zira "dalgalarda hisli bir ruh" yoktur. Kişi, o an hangi duygunun içindeyse deniz, bu hissi yansıtan bir aynadır ve o duygu durumu içindedir. Dolayısıyla hem bir ayna hem de kişinin kendisidir; özüdür. Deniz, bu yönüyle insanın çözüme kavuşturamadığı duygu ve düşüncelerini anlamada ve böylelikle hayatını düzene sokmada yardımcı olur.

"Kızıl güneş çizerken suya ateşten izler,

Tutuşurken ufuklar, tutuşurken denizler

Adımlarım yavaşça sâhile sürüklendi.

Az gezindim, üstüme bir ağırlık yüklendi,

Kayaların yanına yatıverdim kenarda.

*Saçlarım da rüzgârda, düşüncem de rüzgârda,
Civarıma görmeyen sisli gözlerle baktım:
Civar benden uzaktı, ben kendimden uzaktım...
Ben kendimden uzaktım: Dalgalarla beraber;
Engine doğru aktım dalgalarla beraber...*

*Dalgalar birbirinin üstünden atlıyordu,
Dalgalar kayalara çarparak çatlıyordu.
Derdimle dalgaların dertli sesine uyduym,
Kalbimde dalgaların çarpıntısını duydum.” (Arolat, 2012: 102).*

Beyit ve bentlerden meydana getirilen şiirin biçiminde bir istikrar yoktur. İlk bölümde akşam vaktindeki “kızıl güneş”in denize bıraktığı ışınlar “ateşten izler”e benzetilerek bir istiare oluşturulur. İstiarede hem ufuklar hem de deniz “tutuşmuş” gibi görüldüğünden doğal bir tabiat olayı güzel bir sebebe bağlanarak hüsn-i talil yapılmıştır. Bu manzaranın karşısında şair bilinçsiz ve irade dışı bir şekilde hareket eder, adımları yavaşça sahile sürüklenir; çünkü büyülenmiş ve nutku tutulmuştur.

Sahilde biraz gezindikten sonra şiir kahramanının uykusu gelir ve kayalıkların yanına uzanır. Esen rüzgârda saçları dalgalanır, düşünceleri de buna eşlik eder ve adeta deniz havasıyla ferahlık bulur. Etrafına, görüşünün çok bulanık olduğuna işaret eden “görmeyen sisli gözlerle” bakar. Dahası sırf bulanıklıktan ötürü çevresindeki her şey ona uzaklaşır. Sonrasında bunun zıddına şair, kendinden de uzak olduğunu söyleyerek tecrit yapar. Bu cümlesini tekrarla yineleyip kimliğinden soyutlanarak yabancılaşmanın eşliğine sürüklenir. Ardından dalgalarla beraber engine doğru aktığını dile getirir ve adeta suya dönüşür. Burada tabiatın koynunda onunla bütünleşen bir Arolat söz konusudur. Özünden bu kadar kolayca uzaklaşabilen şairin, bir benlik arayışında olduğu ortadadır. Dalgalarla birlikte engine varınca kendini gerçekleştirip yeni benliğine kavuşacaktır.

Sonraki bölümde dalgalar, önce uzun atlama oynayan çocuklara istiare edilir. Ardından bu benzetme yapılmamışçasına kayalara vurduğunda bir yumurta gibi çatladığına değinilir. Aslında denizin bu hareketleri, derdinden kaynaklanır. Şair de acılı olduğundan ona uyum sağlar. Tam bu noktada gelen sesle bir fırtına çıktığı farz edilebilir; fakat bu, denizin üzüntüsünün bir yansıması olarak algılanabilir. Ayrıca son mısra ile sanki denizin derdinin, daha fazla olduğu; hatta şairin ona empati yaptığı ifade edilir. Dolayısıyla dörtlükte huzur bulmak için Arolat’ın denizin yanına gitmesiyle onun kat be kat üzgün olduğunun keşfi ve idraki aktarılır.

Şiirin bu bölümünde Başlangıç’ın tersine Ali Mümtaz’ın denize ayna olma durumu söz konusudur. Zira burada deniz daha kederlidir ve şiir kişisi, ona hemdem olmaya çalışır. Şairin, kendisinden uzak olduğunu belirttiği mısra unutulmamalıdır; çünkü engine akınca gerçek kişiliğine kavuşacaktır. Öyleyse şair, denizin bir parçası olabilmek adına evvelâ özüne yabancılaşmış buna müteakip dönüşüme hak kazanmıştır. Bu, tasavvuftaki kişinin benlik davasından vazgeçmesiyle neredeyse aynıdır. Nitekim deniz vahdeti, dalgalar kesreti temsil ettiğinden Arolat, bu imgeleri tesadüfî seçmemiş, çokluktan birliğe doğru giden yolu vurgulamak için kullanmıştır.

*“Anlatınız, dalgalar!.. Anlatınız, dalgalar!..
Kalbinizde ne çılgın hülyâlı emeller var?..*

*Çınla, ey coşkun deniz, kayalıklarda çınla,
Sar bütün kumsalları o dolaşık saçınla,
O dolaşık saçınla sar bütün kumsalları,
Batır yelkenlileri, parçala hep salları,
Rûhunda uğuldayan hırçınlıkların azsın!*

Ne kadar köpürsen de sâhilden taşamazsın!..

*Ne korkunç bir rengin var: Neftîli, lacivertli;
Benim gönlüm de korkunç, benim gönlüm de dertli;
İki dertli beraber hıçkırılım seninle...*

*Ey mağrûr deniz, inle!.. Ey mağrûr deniz, inle!..
İnle, ümitler boştur, inle, hülyâlar boştur;
Hem senin rûhun sarhoş, hem benimki sarhoştur.” (Arolat, 2012: 103).*

Üçüncü bölümde şair, denizle konuşmaya başlar. Ancak karşılık veren yoktur; yine de sohbetine devam eder. Şair muhatap olarak aldığı ve genelde emir yollu konuştuğu için denizi şiirin başından sonuna değin kişileştirir. Sadece dalgaları değil; aynı zamanda soyut bir mefhum olan emeli de hülyaya sahip olma ve de aklını yitirme gibi özelliklerle hem somutlaştırır hem de teşhis eder. Her bir dalgaya birey muamelesi yapar ve onlardan kalplerindeki “*çılgın hülyâlı emeller*”i anlatmalarını ister. Dalgaların en büyük amacı şüphesiz kıyıya vurmaktır. Bunun dışında fırtınaya eşlik etmek ve yolcuları gidecekleri yere kadar götürmek de sayılabilir. Ali Mümtaz bunu denizden ve yahut dalgalardan duymayı, bu yüzden de anlatmalarını arzular.

Şair her şeyi bir kenara itip denize seslenir. Onun özellikle de kayalıklarda çınlamasını dilerken yukarıda bahsedilen en büyük amacın kıyıya varmak olduğu ortaya çıkar. Hatta bunu, bir kadının saçlarının, kumsal sarmalaması şeklinde nitelendirerek hüsn-i talil yapar, denizi de kapalı istiare yoluyla hanımefendiye benzeter. Üstelik aynı mısran kelimelerinin yerlerini değiştirerek akis yapar.

Hırçınlığını ön plana çıkaran denizden yardımcı değil, engelleyici rollerini kullanmasını; yelkenleri batırıp salları parçalamasını ister. Bu davranışlarının sebebi olarak denizin ruhundaki “*uğuldayan hırçınlıklar*”ı gösterir ve mevcut asabiyetinin artmasını talep eder. Bununla birlikte kaçınılamaz bir gerçekten bahseder. Siniri nafiledir ve bir bakıma yalnız kendisine zarar verir; çünkü ne denli köpürürse köpürsün sahilden taşamayacak, onu fethedemeyecektir.

Ali Mümtaz Arolat, sanki denizi kızdırmak ve onun en azgın hâlini görebilmek için inadına aksi sözler sarf etmeyi sürdürür. “*neftîli, lacivertli*” korkunç bir rengi olduğunu söyler. Akabinde bu durumu, kendisinin de üzülüğünü belirtip birlikte ağlamayı teklif ederek düzeltir. Ancak denizden o kadar istekte bulunmasına rağmen bir yanıt alamadığından tekrar bam teline basar. Gururundan ağlayamadığını ima eder; hâlbuki inlemesi gerekir. Zira bütün umutlar ve hayâller boştur; üstelik her ikisinin de ruhu sarhoştur. Bundan dolayı ah ü zar etmeleri gayet doğal karşılanacaktır. Şair, ağlamak eylemini sırf beraber yapabilmek adına bir cevap alamadığı denizi sürekli tahrik ederek

harekete geçirmeyi dener; çünkü denizle birlikte ağlarsa şairin ağladığını kimse görmeyecektir. O hâlde gerçekte gururundan yaş dökemeyen Arolat'tır. Bunu denize yükleyerek savuşturmaya çalışır.

Bu şiirde deniz, şairin dostu olur; Ali Mümtaz, denizle muhabbet hâlinindedir ve ondan bütün olumsuz yönlerini sergilemesini talep eder. Bu bir bakıma menfi duygularla dolu olan Arolat'ın, dünyadan deniz aracılığıyla, onun arkasına saklanarak intikam almasıdır; çünkü şair, bütün ümitlerini yitirmiş ve hayâlleri suya düşmüştür. Dolayısıyla denizin yansıma özelliği burada da geçerlidir.

“Dalgalar alevlerle tutuşmuş baştan başa.

*Deniz dertli başını vuruyor taştan taşta,
Deniz dertli başını taştan taşta vuruyor,
Sular da gönlüm gibi derdinden kuduruyor,
Sular da gönlüm gibi kuduruyor derdinden.*

*Bu dert öyle bir dert ki çıkardı beni dinden;
Bu dert vurulmuş gibi insanı inletiyor;*

*Bu dert öyle bir dert ki insana dinletiyor
Suyun hıçkırığını, rüzgârın feryâdını.*

*Bilmiyorum ki nasıl söyleyeyim adını:
Bu dert öyle bir dert ki ismi yok, eseri var.*

*Haykırınız, dalgalar!.. Haykırınız, dalgalar!..
Sizi haşmetle süzen kayaları kırınız
Dalgalar, gönlümdeki seslerle haykırınız!” (Arolat, 2012: 104).*

Devam eden bölüme denizin farklı bir zamandaki görüntüsünün Ahmet Haşim ile klişeleşen tasviriyle başlanır; *“dalgalar alevlerle tutuşmuş”*; yani akşam olmaktadır. Hem hüsn-i talil hem de kapalı istiare ile dalgalar, ateş alan bir maddeye benzetilmiştir. Güneş batarken meydana gelen kızıl görüntüden denizin yandığı farz edilerek bir tabiat olayı kendinden farklı bir şeye teşbih edilir. Deniz, ah-vah etmek ya da yangını söndürmek için irsal-i mesel değerinde bir ifadeyle dertli başını *“taştan taşta vur”*ur ve dahası kelimelerin yeri bir sonraki mısradaki değiştirilerek akis sanatı uygulanır. Şairin buradaki amacı cümledeki vurguyu belirginleştirmektir. Bileneceği üzere Türkçe’de yükleme hangi ögeye yaklaştırılırsa o, öne çıkarılmış olur. İlk mısradaki baş, ikinci mısradaki ise taş vurgulanır ve böylelikle denizin feryat figan etme fiili abartılı bir şekilde resmedilir.

Denizin çarpınan bu hâli gönle benzetilir ve tekrar sanatı ile yinelenir. Buna göre; sular, şairin gönlü gibi dertten kudurmaktadır. Bu dizelerde sular, kudurmak fiiliyle kapalı istiare üzerinden uzak bir anlamla köpeğe benzetilir. Deniz gerek dünya gerekse Türk edebiyatında tahribat gücü nedeniyle yırtıcı hayvanlar, canavarlarla eş değer tutulur. Diğer taraftan Yahya Kemal’in Açık Deniz şiirindeki *“bin başlı ejder”*inin (Beyatlı, 1969:9) yanında Arolat’ın köpeğinin sesi bile işitilmez. Bu bakımdan şairin anıştırması ve çizmeye çalıştığı imaj zayıftır.

Akabinde şairin derdi mübalağa edilir; öyle büyüktür ki; onu dinden çıkarmıştır. Sanki kurşunlanmışçasına inletmekte; *“suyun hıçkırığını, rüzgârın feryâdını”* dinletmektedir. Arolat, derdinin ne denli büyük olduğunu anlatırken bütün tabiatı

kişileştirir. Üstelik doğa da bir melâlin içindedir; ağlayıp sızlamaktadır. Burada adeta distopik bir âlem intibai bırakılır. Solunan havada bile neredeyse hüznün vardır, etrafa mutsuzluk hâkimdir.

Adı bile konmamış bir derdin eseri olarak Ali Mümtaz ortadadır. Peңesinde bulunduğu bu sıkıntının intikamını almak için bakışlarını denize çevirir. Haykırmasını, böbürlenerek bakan kayaları kırmasını emrederek bir bakıma savaşa teşvik eder. Toprak ile suyun arasındaki bu savaşta şair, topraktan yaratılmasına rağmen azmettirici olarak dalgaların tarafını tutar; çünkü derdine, topraktan yaratılanlar sebep olmuştur. Toprağı temsilen kayalar ise kuvvetinden emin, boşuna kibirlenir. Zira dalgalar yıkıcı gücüne şairin kederiyle güç katacak böylelikle deniz, şairin çığılığı olacaktır.

Şiirde deniz, Arolat'ın ıstırabını yansıtır. Şair o kadar aciz bir hâle gelmiştir ki; sadece inler ve tabiatı dinler. Esasen Mecnun'a dönmüş bir hâldedir. Diğer taraftan içinde bulunduğu durumdan kurtulamadığından çaresizlik içinde çevresinde onu tam anlamıyla temsil edecek bir şeyi, intikam aracı olarak seçme arayışına girer. Bu da denizdir.

*“Birbirinin ardından geçse de hep asırlar,
Yine anlaşılamaz kalbinizdeki sırlar,
Dalgalar, bilmem niçin gülersiniz ağlarken!*

*Saçınızı rüzgârlar dağıturken, bağlarken
Birden burur karanlık kalbinizi bir keder,
Sesiniz bir yıpranmış histen şikâyet eder.*

*Deniz, kalbin dertliyse benim kalbim de öyle..
Kalbindeki dertleri bana dök, bana söyle:*

*Uzun bir şikâyeti yalnız dertliler dinler,
İnleyenle beraber yalnız dertliler inler.*

*İşte akşam: Ufukta turuncu kanlarıyla
Güneş öldü, rüzgârlar korkunç figânlarıyla
Sustular; sâhilleri sessizlik dolduruyor.*

Dalgalar, öldünüz mü? Kalbiniz mi duruyor?” (Arolat, 2012: 105).

Son bölüme şair, zamanın ne çabuk geçtiğini belirterek giriş yapar; asırlar hep birbirini kovalamaktadır. Aslında zaman göreceli bir mefhumdur ve kişinin içinde bulunduğu hâlet-i ruhiyeye göre hızı değişkenlik gösterir. Üzgünken yavaş, sevinçliyen hızlıdır. Arolat da burada çok hızlı olduğu imasında bulunarak mübalağa eder.

İnsanoğlu bir tekâmül üzerine yaşadığı gibi bilim, dünyanın bilinmez yönlerini sürekli araştırarak ortaya çıkarmaya çalışır. Gelen mısra da bir ruh yüklenen denizin sırlarının henüz çözülemediği belirtilir. Gülerken aynı zamanda tezat içinde ağlamasından kalbindeki sırlar açığa çıkmaz. Bir bakıma Ali Mümtaz, psikanalizde kabul gören, denizin kadını yansıttığı fikrine² üstü örtük göndermede bulunur. Yaygın kanaate göre deniz, kadın gibi anlaşılmazdır. Nitekim Tefvik Fikret, bunu Balıkçılar şiirinde de anar; *“Deniz kadın gibidir: Hiç inanmak olmaz ha!”* (Fikret, 2019: 47).

² Freud, deniz ve suların ana rahmini temsil ettiğini düşünürken (Freud, 1996: 131-132) Jung, sanatkarların eserlerinde deniz imgesinin anneleriyle olan ilişkiyi ortaya koyacağını ileri sürer (Jung, 2005: 22).

Rüzgâr, dalgalı saçları dağıtıp bir araya toplarken anlaşılmaz denizin yahut kadının “*karanlık kalbini*” bir keder kaplar. Bu, kopacak olan fırtınaya işarettir. Fırtına, acı çekmekten bitap düşmüş, saç-başı dağılmış bir kadına benzetilmiştir. Her ne kadar hâllerinden birisi fırtına olsa da bir kadın olarak bu hâlinden şikâyetçi olduğu, denizin sesinden bellidir. Zira fırtınanın habercisi ve sebebi “*yıpranmış his*”si kalbinde senelerdir sır gibi bir sonraki kavga için saklamak zorundadır ve bu, ona acıdan başka bir şey vermez.

Şair, denizin dertli hâlini görünce kendi kalbinin de öyle olduğunu dile getirir ve onunla bir duygudaşlık kurar. İrsal-i mesel kıymetindeki cümleyle denizden dertlerini söze dökmelerini rica eder; “*Uzun bir şikâyeti yalnız dertliler dinler*”. Bu mısra ile onu sonuna kadar dinleyeceğini ve onunla inleyeceğini ima eder. Bu, bir hemdem olma durumudur.

Akşam vakti güneşin batmasını onun ölmesi şeklinde nitelendiren Ali Mümtaz, denizin üstündeki son ışık hüzmelerini istiare yoluyla kana benzeterek beraberinde denizin de öldüğünü düşünür. Rüzgârların korkunç çığlıklar atması ve sahile suskunluğun çökmesiyle ortamda oluşan matem havası, atıf yapılan vefatı doğrular gibidir. Bunun üzerine dalgalara “*öldünüz mü? Kalbiniz mi duruyor?*” şeklinde istifhamla sual eden Arolat, durdukları için denizin can verdiğini sanır.

Şiir boyunca fırtına öncesi sessizliği derinleştirmeye çabalayan şair için deniz, ıstırap çeken bir kişiliktir. Üstelik son bölümde bütün tabiatın susmasıyla sanki kederinden ölür. Bununla beraber şair de üzüntülüdür; fakat onunki denizin yanında biraz hafif kalır. Her ne kadar benzer sıkıntılar içinde olsalar bile deniz cüsse bakımından büyük olduğu için onun daha hüzünlü olduğu algısı meydana getirilir.

3. SONUÇ

Uzun bir şiir olan Dalgalarla Beraber, bir bütün olarak okunduğunda Ali Mümtaz’ın tezi ve sunmak istediği öneriler çok farklıdır. Kişi, duygu ve düşüncelerine dışarıdan bir göz olarak bakabilirse onları anlayıp kontrol edebilir; deniz, ayna göreviyle buna yardımcı olur. İnsan, bu yansıtıcı karşısında özüne yabancılaşacak ve zihnini yahut kalbini meşgul eden duygu ile düşünceleri idrak edebilecek, onların hayatını yönlendirmesine müsaade etmeyecektir. Ayrıca kendisine yabancılaşan, o an yanında güçlü olan ne varsa -bu şiir için deniz- ona dönüşecek, bir bakıma ayna işlevi görecektir. Bu, tasavvuftaki kesretten vahdete olan yolculuğa uzak bir göndermedir. Ali Mümtaz Arolat, bu anlamın içini metafiziksel yönden değil; duygusal olarak doldurmaya teşebbüs eder, ama başarılı olamaz. Anlam, ilahî boyutta ilerlerken yeniden gerçek zemine çekilir.

Deniz aynı zamanda bir mercettir; yanına hangi his ve fikirlerle gidilirse onları abartma meylinde. Bu, onun büyüklüğünden kaynaklanır. Dolayısıyla bu abartı insanda aşırı coşkuya, öfkeye yahut dinginliğe neden olabilir. Bu şiirde öfke tarafı ele alınır ve intikam aracı olarak kullanılır. Şair, kızgınlığını tam manasıyla ileticek kudrette değildir. Söz konusu asabiyet, onda tahribat yaratırken bunun dışavurumu bir doğal afet şeklinde olmalıdır. Bunu gerçekleştirecek olan denizdir. Ancak öfkelenen, hüzünlü bir tek Arolat değildir. Benzer duyguları deniz de hisseder; üstelik o, insandan büyük olduğu için daha derinden duyumsar ve intikamını alacak bir vasıta bile yoktur. İnsan, denizin hislerinin aynası olarak sadece empati duyabilir. Aslında şiir boyunca kim, kimin yansımasıdır; onun cevabı aranır. Denizin derdi mi şaire sirayet eder yahut şair dertli olduğu için mi algıda seçicilikle inlemeye benzer sesler işitir, belli değildir. Genel olarak Arolat’ın derdinden kesinkes emin olunur ve bu durumda deniz, ayna konumunda şiir kahramanının derdini çözümlenmeye çabalar.

REFERENCES

- Akyüz, K. (2015). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*. İnkılâp Kitabevi.
- Arolat, A. M. (2012). *Bir Gemi Yelken Açtı* (9. Baskı). Dünya Yayıncılık.
- Arolat, A. M. (t.y.). *Bütün Şiirleri*. İz Ofset.
- Bang, W. & Rahmeti, G. R. (1936). *Oğuz Kağan Destanı*. Burhaneddin Basımevi.
- Beyatlı, Y. K. (1969). *Kendi Gök Kubbemiz*. Millî Eğitim Basımevi.
- Çonoğlu, S. (2008). Denizin çağrısı: Yahya Kemal'in şiirlerinde deniz. *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası*, (V), 305-314. (Kolcu, 2008, s. 297)
- Enginün, İ. (2014). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı* (15. Baskı). Dergâh Yayınları.
- Fikret, T. (2019). *Rübâb-ı Şikeste* (3. Baskı). Akçağ Yayınları. (Haz. Prof. Dr. İbrahim Tüzer & Dr. Selçuk Atay.)
- Freud, S. (1996). *Düşlerin Yorumu II* (2. Baskı, Emre Kapkın çev.). Payel Yayınları. (Orijinal metin 1899 tarihlidir).
- Jung, C. G. (2005). *Dört Arketip* (2. Baskı, Zehra Aksu Yılmazzer çev.). Metis Yayınları. (Orijinal metin 1976 tarihlidir).
- Kaplan, M. (1990). *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Karadişoğulları, E. (2010). Dergâh Mecmuası'nın Türk Edebiyatı ile Milli Mücadeledeki Yeri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(27), 219-226.
- Ögel, B. (2010). *Türk Mitolojisi I* (5. Baskı). Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Pala, İ. (2002). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü* (9. Baskı). L&M Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (2014). *Edebiyat Üzerine Makaleler* (10. Baskı). Dergâh Yayınları.
- Tüzer, İ. (2002). *Ali Mümtaz Arolat Hayatı, Şairliği ve Şiirlerindeki Temalar Üzerine Bir İnceleme* [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.